

EGYHÁZTÖRTÉNELMI ADATOK.

CXIII.

EGY BECSÉS EMLÉKIRAT ÉNEKESKÖNYVÜNK 1837-IKI KIADÁSÁRÓL.

Ar-rákosi Székely Sándor, 1852-ben elhalt derék püspökünk, ki a nemzeti irodalom terén a magyar epos megteremtésével oly nagy érdemet szerzett, egyháza ügyei körüli buzgó törekvéseinek is több szép emlékét hagyta hátra. Ezek közül egyik legkiválóbb Énekeskönyvünk megjavítása, sajtó alá rendezése s 1837-ben lett kiadása. Ennek körülményeit sajátkezüleg megírván, e becses iratot fia Székely Ádám úr, Kolozsvár városi levéltárnok szives volt rendelkezésre bocsátani, s mi a legnagyobb örömmel adjuk azt itt közre. Az emlékirat — fájdalom csonka, mert az 1—114. lapokon levő énekekre vonatkozó ismertető sorok hiányoznak, de így is érdekes adatokat szolgáltatnak Énekeskönyvünk történetéhez.

Az olvasók közül azokat, kik Énekeskönyvünk 1837-iki kiadásában részt vettek, vagy e nélkül is egy vagy más ének szerzőjéről biztos tudomásuk van, felkérjük, sziveskedjenek a hiány kiegészítésére ezt megírni.

A Székely Sándor irata a következő:

Rövid értekezés az 1837-ben kiadatott új Énekes Könyvről.

Megavulván az 1747. és 1777-ben nyomtatott Énekes Könyv az Erdélyi Unitaria Eklésiákban, mely talám még az első Unitáriusok által szerkesztetett volt, szükségesnek látta 1827. tájatt a' Főconsistorium új énekes Könyvet adni ki; melynek készítése már akkor munkába vétetett volt; de résszerént a munkák Vállogatása és ujj Énekek kevés volta, résszerént a' kinyomtathatás miként lehetsége miatt, a' dolog egész 1833-dik évig huzodott s halasztodott. — Ekkor, ha jól emlékezem Novemberben egy Biztosság neveztetett ki, melynek több Consistor tagjai valának, kikis az én akkori Óvári szálláson, a' mostani Vikól háznál, egybegyülvén közakarattal a' régi Énekes Könyvet vizgálat alá vettük, az előtt már vizgálat alá lévén véve a környéki t.t. Esperes Atyafiaktól, ki valának jegyeztetve a' meg-, vagy kimaradandók; de ezen közvizgálat után is, még sokat hagyánk ki, a' megmaradandokat kiosztók jobbirás végett kinnekinnek, úgy az ujj énekeketis; mikor ez megvolt, akkor ismét összegyülnék, és az Énekeket beadók.

Ekkor én a' Consistorium parancsolatjára által vevén a' Redactiot, az énekeket in 4-to öszveirá, jobbára magam, imitt amott igazgatám, és alkalmazám; így asztán Könyvbe írva bemutatám a' Consistoriumnak 1833 ban. A Consistorium ezen öszve irt gyűjteményt kiküldé rendre az Esperessekhez megbíralás végett; tovább forga a' környékekben esztendőnél, a' bíráló Biztosok jegyzéseiket megtevék és így különböző jegyzésekkel és kívánatokkal azon gyűjtemény 1834-ben visszaküldeté a' Consistoriumba, — de egy ujj Ének is nem jöve mellé, a' régiék is csak téltül valának jobbitva; jobbára, Énekek vagy Versek kihagyásából állott a' bíralat, így nehezen lessz vala belölle Énekes Könyv.

A Consistorium ismét általadá nekem, hogy késziteném el nyomtatás alá. — Ujra visgálat alá vevém, és saját nézeteimet öszve vetvén a Környéki Biztosságok jegyzeteivel ujra leirtam az Énekes Könyvet. — Az olyas Énekek elejébe kótalajtorját is magam huzogatók; hátra vala már a Kótás Énekek Kótázása; ezen foglalatosságra Kótáhozértő Atyánkfiai közzül én sokáig, bár többszöri unszolásimra is senkit nem kaptam; hanem végre megszollítám a' Kolosvári akkori Kántort Gál Abelt, Sófalvit, énekes deákat, nevezetesen Kis Mihály most Szent Mihályi Papot, ki akkor mint tabuláris Cancellista Kolosvárt mulatott és ezek nékem lekotázák azokat. Így osztán még azon esztendőben bé mútatám a' Consistoriumnak az ujj énekes Könyvet, a' milyen még ekkor vala.

Előfizetést hirdete a' Consistorium; de ez oly vékonyon folyt, hogy ezen az uton masem volna ujj énekes Könyvünk; mig végre az Ev. Ref. Collegium Könyv nyomtatója Barra Gábor önként ajánlkozik annak maga Költségén lejendő kinyomására 1836-ban miről az Egyező levelet 1837 elején elis készitők, — és így már szintén hozzá lelete kezdeni a' nyomtatáshoz.

-
115. lap. Jézus hitünk kősziklája. Darkó Mihály. Tordai Rector professor.
117. „ Csudálandok Ur Isten. Székely Sándoré.
119. „ Pünköst napja betelvén. Régiből igazittatott.
120. „ Bölcs teremítő szent Ur Isten. Székely Sándoré (más nem volt.)
122. „ Kegyes és szivemelő. Székely Sándoré (nem vala más jobb.)
124. „ A Pünköstnek jeles napján. régiből.
125. „ Keresztényeknek Serege. Régiből.
126. „ Dicsérünk téged Ur Jézus. Régiből. Szerzője Betze Losontzi István. Magyar országi illuminatus 1745.
127. „ Szent vagy Isten szent vagy. Székely Sándoré, a' melodiája is.
130. „ Szeretímád magasztal. Székely Sándor, a' melodia Catholikusoktól van.

133. lap. Gondviselő szent Istenünk. Id. Gyergyai László, nagy bajjal igazítottatott.
136. „ Békességnek fejedelme. Régiből igazítva. Betze Losontzié 1745.
137. „ Menjetek el békességgel. Régiből igazítám a' mint leheté, rimre.
140. „ Háladásban vigságban. Székely Sándoré 1827-ből.
142. „ Nagy Isten, kit bé nem fognak. Debretzeni Énekes Könyvből igazítva.
144. „ Az Istent imádjuk. Székely Sándoré (más szebb nem volt.)
147. „ Erős várunk nekünk az Isten. Dávid Ferencz fordítása, a' 3-dik verset kihagytam.
149. „ Az öldöklő fegyver s pusztító inség. Székely Sándoré 1827-ből.
151. „ Igazlító szent Ur Isten. Régiből igazítám.
152. „ Keseredett szívvel. Régiből igazítva.
155. „ Gyakran csapdos a' szent Isten. Régiből igazítva s rövidítve.
156. „ Sulyos csapás szállott Ur Isten reánk. Káli Nagy Eleké. Gub. Cancellistáé.
158. „ Jöjjetek keresztények. Máté Jánosé.
159. „ Új életre serkent. Sárdi Sámuelé igazítva.
161. „ Te vagy Isten a' szeretet. Székely Sándoré.
163. „ Szálljon áldás rád az Égből. Székely Sándoré, a' Gubernium még 1836-ban kinyomtatta volt — megvan a' Reformatusoknak is.
165. „ Téged Isten dicsérünk. Máté Jánosé.
166. „ Országol az Isten felettünk. Székely Sándoré.
167. „ Határt rendelt az Ur Isten. Székely Sándoré, Ferentz Császár halálakor készíttette 1835.
170. „ Tekints reánk Ur Isten! Régiből igazítva.
172. „ Atya Istent szívből hisszük. Tán Dávid Ferenczé. igazítva.
173. „ Szent Istenem tekints reám. Glatz könyörgései közül igazítva felvettem.
174. „ Hiszek és Vallok egy Istent. Igazítva. Kmita Andrásé 1705-ből. *)
176. „ Jó Ur Isten tekints hozzánk. a mi Ecclesiastica Historiánk szerint, II. János Királyé. Ritkaságért tétetett be. **)
178. „ Istenem a te nevedben. Régiből igazítottatott.
180. „ Légyen béke áldott Isten. Székely Sándoré (a kóta elkészvén ide tétetett, Mátéfi Ferencztől van.)
181. „ Dicsőség Istennek. Székely Sándoré.
182. „ A Királyi Székben. Régiből vétetett.
- Enyi Dicséret elégnek íteltetett az lévén a' czél, hogy kevesebb

*) Kmita András még 1688. ápr.-ben meghalt; ez ének tehát a fiától Kmita Jánostól való lehet.

**) Kálmán Farkas, ref. lelkész azt mutatta ki Prot. E. és Isk. Lapban hogy ez ének eredetileg a Lutheré. B. G.

melodia légyen, mint a' régiben, 's az Énekek ok nélkül ne áljanak, hanem énekeltenessenek rendre, mind.

A 'Soltárokrol.

Az vala régtől fogva Közönségünk szándéka, hogy a felesleges 'Soltárok elhagyatván csak a' jobbak énekeltenessenek, kezet fogánk azért az Ev. Reformatusokkal, kikis megújítandó Énekes Könyvök alaprajzát 1834-ben kibocsátván, müis a szerént intéztük a 'Soltárok kiadását — de ők elkésvén Énekes Könyvök' kiadásával én Cásztálám a' 'Soltárokat, S ők is a'szerént nyomtaták a' magokét. Nekünk mindazáltal vagy kettővel több van, mint nekik. — A' Kotákat is együtt küldöttük volt fel. — Ők ugy akartak előbb, hogy az ő Énekes Könyvök is a' mijénkel együtt légyen Sajtó alatt; de elkéstének. — A miénk pedig megjelenék 1837-ben és Nov. 5-dikén éneklénk legelőbb belölle Kolo'svárt, az övék 1838-ban Áprilisben.

Correctornak rendelte volt a' Cons. mellém Káli Nagy Eleket, vala is elég bajunk a' rossz betűszedés miatt, naponként 4-szeris kelle mennem a' Typographiába 's mégis nem leheté kikerülni minden hibát kivált az első ivekben.

Mikó Lőrincz Proc.nékem jó Segédem vala szintén fél énekes Könyv letisztálásában, nyomtatás alá. — Mások nem sokat segítének irással.

Sokan kívánának tökéletesebb gyűjteményt; de kevesen adának munkákat, 's még kevesebben segítének egyebekbenis. A' jövő kor igazítsa ezt a' második kiadásakor, alkalmazza a' nevededő Litteratúrához; vagy adja Isten, hogy ennél sokkal tökéletesbet készíthessen, 's virágozz:k szent vallásunk mindaddig, míg Magyar és Székely nép létez Erdélyben.

En Juliusban 1837. Szabédon lévén, addig Barra nyomtatni kezdé prózaszerűleg, hazajövéen jelentém a Consistoriumnak ezt, 's az legottan meghatározá, hogy vers-sorokban nyomtassa, melyet ő tenni előbb vonakodott, azután rá állott.

Irtam ezt a' maradék értesítéseül. Kolo'svárt. Jul. 19-én. 1838.

Székely Sándor mk.

R. Professor, és helyettes
Gen. Notarius

CXIV.

THOLDALAGI JÁNOS LEVELE RADECZKY BÁLINT PÜSPÖKHEZ 1621. MÁJ. 18.

Kgdnek mint jóakaromnak holtomiglan való zolgálatomat ajánlom. Istentől ő szent felségétől kgdnek minden testi és lelki jókat kívánok megadni.

Kglet jóakaromat nem egyéb dologért kellették megtalálnom, nyilván vagyon kgdnél hogy az mint kgd predicator uramék változásokat egyik helyből más helybe ordinalta volt, az ide mi hozzánk ordináltatott predicator el nem jöve, ki miatt micsoda fogyatkozá-